

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals
COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxíu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les escoles, s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368003

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.

Les Costetes del Grau

Les Costetes del Grau és un indret que es troba al nord de la creu de terme, entre la carretera i les estribacions de la serra que separa el pla de Fals de la riera de Fonollosa. Antigament el lloc també es denominava "lo Pla de la Creu" o "la Vinya del Canonge". Actualment es coneix com el Raval de la Creu. Aquesta peça de terra, d'una extensió aproximada de cinc quarteres, formava part de la propietat de Monconill. Sembla una mica estrany que aquesta illa de terra, encaixada entre les terres de Sant Vicenç, Massana i la Torre, hagués anat a parar a les seves mans, però no cal oblidar que l'heretat Monconill va passar per una fase de forta expansió que va fer que incorporés, per compra o per herència, diverses finques de Fals i de fora.

Anton Monconill, i després el seu fill Cristòfol, van voler donar rendibilitat a la forta demanda que hi havia de terra per edificar fent una sèrie d'establiments o cessions de terra per construir-hi cases, ja que els nombrosos parcors que la puixança de la vinya havia atret a Fals necessitaven un lloc per viure, El primer tracte el va fer amb Miquel Serra i Isidre Baraldés el novembre de 1828. Va cedir-los a mitges la terra, amb la condició que hi havien de plantar vinya i donar-li la quarta part de costum, però a més a més, els va

donar permís per aixecar dues cases, adossades paret contra paret. El Serra va fer la casa de seguida, però el Baraldés va renunciar i ho va deixar córrer. L'agost de 1830, el Monconill va establir a Lluís Ballonga i li va donar permís per construir una casa al costat de la del Miquel Serra. La data de la llinda de la porta indica que aquell mateix any ja va estrenar-se cal Lluís. Posteriorment van arribar més famílies i el caseriu va anar creixent. El 1833 es va aixecar la casa del Francesc Riera (cal Xiscano), el 1842 la del Gaietà Grau (cal Gaietano), el 1848 la del Mateu Subirana (cal Bardissa), i el 1852 la del Mariano Ibañez (cal Jepic). El 1861, la filla del Serra, que s'havia quedat vídua, va vendre's la casa a Jacint Casas i aquesta va prendre el nom del nou amo, i va passar a dir-se cal Cinto. Les darreres cases que es van fer van ser les del Pere Fossas (cal Tei) i del Joan Casas (cal Joan de la Creu), construïdes l'any 1868. Quedava doncs completat el Raval de la Creu amb les seves vuit cases.

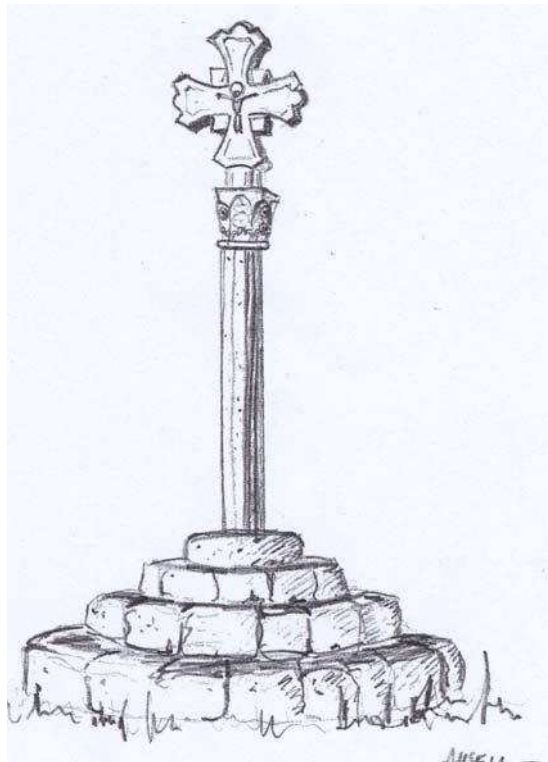
Les condicions que va posar el venedor eren força similars en totes les cases; podien edificar l'alçada que volguessin sobre una planta de 40 per 40 pams, podien fer una cort i una tina, i tenien dret a utilitzar per regar l'aigua d'una bassa que recollia les escorrenties de la pluja. En el transcurs dels anys, algunes cases van fer excavar pous per proveir-se d'aigua potable. Hi havia també una era, dita del

Comú, situada en terrenys de la Torra, on tots els veïns feien les seves batudes. En l'aspecte econòmic, l'amo de Monconill va fer a gairebé tots el mateix tracte; cadascú li havia de pagar cada any un cens perpetu de 3 lliures catalanes, que equivalien en aquella època a 32 rals de plata. El cens anual es calculava fent el 3% del valor de l'establiment, valorat en 100 lliures o 1.076 rals. La renda que aportaven les Costetes a l'amo de la terra era doncs de 24 lliures. Els censos no van adaptar-se a la inflació i, cent cinquanta anys més tard, s'han quedat reduïts a unes quantitats simbòliques. A l'inici, tres lliures es canviaven a vuit pessetes, actualment serien uns cinc cèntims d'euro.

El 1879 Mariano Ibañez Puig va comprar a Cristòfol Monconill tot el Raval de la Creu per 3.000 pessetes al comptat, una petita fortuna. L'Ibañez en realitat va comprar la terra on hi havia edificades les vuit cases i el terreny circumdant, d'hort o de vinya, però de fet no podia disposar lliurement de la terra, perquè el dret d'ús el tenien els propietaris de les cases. Això sí, a partir d'aquell moment els seus veïns van haver de pagar les tres lliures del cens a ell. El Mariano Fosas va marxar de cal Tei a finals de segle i la casa va quedar abandonada. El 1908 la va comprar mig ensorrada el Jepic. Actualment aquesta casa ha desaparegut del mapa, però el Raval de la Creu va recuperar el nombre de cases inicial, quan el Jacint Oliva i la Rosa Torra van fer-se una casa nova, l'Alzina.

Per acabar, parlarem un xic de la creu de pedra que dona nom a aquest raval de cases. La Creu es troba en un punt estratègic, a la cruïlla dels dos únics camins carreters que travessaven el terme. Un baixava de Calaf seguint la vall de la riera de Rajadell, travessava el Pla de Fals, baixava cap el Molí de Boixeda i continuava cap a Jaumeandreu i Callús. L'altre venia de Boixadors, passava per Fonollosa, creuava el Pla de Querol, passava per la Creu i continuava cap el Torrent de la Mallencosa i el mas del Bosc de Monistrolet, i entrava a Manresa pel Pont Nou. Les creus de terme tenen generalment uns orígens molt antics; sovint durant la cristianització del país, s'erigien creus en indrets que tenien una especial significació per la cultura i la religió autòctones que maldaven per substituir. Una creu era un lloc de referència, on els caminants reposaven, o bé pregaven demanant protecció davant dels perills del camí. S'ignora quan es va construir la creu original, d'estil gòtic, però se sap que va ser destruïda la darrera setmana de juliol de 1936. La demolició va anar a càrrec d'un escamot d'homes del Comitè de Sant Joan, els quals van lligar amb una corda la creu, la van tibar, i aquesta va caure a terra i es va trencar a trossos. La base circular esglaonada de la creu no va sofrir danys. Després de la guerra es va fer una subscripció popular per fer una creu nova. El 18 de desembre de 1942 es va reposar solemnement la creu al seu lloc, essent beneïda pel rector, mossèn Josep Miralpeix.

DIBUIX: ANSELM CLOTET

La Creu

EDICIÓ: Grup de divulgació de la història de Fals, Associació Cultural i Recreativa de Fals

COL·LABORACIÓ: Ajuntament de Fonollosa, Cooperativa UMAC, Arxiu Comarcal de Manresa

ASSOCIACIÓ CULTURAL I RECREATIVA DE FALS
Carrer de les Escoles s/n
08259 Fals (Fonollosa)
Telèfon: 938368194
Fax.: 938368147

Setembre de 2004, número 6

El contingut d'aquesta edició és de divulgació de la història local del poble de Fals. En cap cas es vol ferir la sensibilitat de ningú i, serà d'agrair que qualsevol errada o inexactitud en els escrits, sigui comunicada als redactors de Falchs.